

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Dr. Harkai István

Az internet hatása a többszörözési és a nyilvánossághoz közvetítési jogra

Témavezető:

Dr. Mezei Péter PhD, habil. egyetemi docens

Szeged, 2020.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés – A doktori értekezés háttere	3.
1. A kutatási feladat, a kutatás indokai és a kutatás célkitűzései	4.
1.1. A disszertáció célja - Hogyan fejlődött a szerzői jog az internet térhódítását követően....	4.
1.2. A többszörözés jogának vizsgálata a digitális és online térben	4.
1.3. A nyilvánossághoz közvetítés jogának vizsgálata digitális és online térben	5.
1.4. A korlátozások és kivételek rendszerének bemutatása, különös tekintettel az időleges többszörözési kivételre	5.
1.5. A közvetítő szolgáltatók megítélése, különös tekintettel a másodlagos felelősségre	6.
2. Anyaggyűjtés és az alkalmazott módszerek	6.
3. Az értekezés tartalmi áttekintése	9.
II. Tézisek	10.
1. A többszörözés joga a digitális térben.....	10.
2. A nyilvánossághoz közvetítés uralkodóvá válása az internetes felhasználások esetében...	12.
3. Többszörözés jogának részleges háttérbe szorulása – Az időleges többszörözési kivétel..	14.
4. A közvetítő szolgáltatók jogi helyzete – Felelősség az online jogsértésekért.....	15.
5. Összegzés	16.
III. Az értekezés témájában megjelent publikációk jegyzéke	18.

I. Bevezetés – A doktori értekezés háttere

A technológiai haladás az emberiség történetének egyik legfontosabb vívmánya és felforgatója. A szerzői jog változásoknak való kitettsége igen magas, hiszen a művekhez és más teljesítményekhez való hozzáférés ösztársadalmi érdek. A művek és más teljesítmények gyakran információt is hordoznak. Az információhoz és az azt magukba foglaló művekhez való hozzáférés a digitális technológiák és különösen az internet térhódítását követően exponenciálisan megnövekedett. Új, jogszerű és jogellenes üzleti modellek jelentek meg, amelyeknek célja a védett alkotások másolatainak nyilvánosságához juttatása volt. Az internet egy merőben új kihívást jelentett, amelyre a nemzetközi, európai és tagállami jogalkotók a technológiai haladás sebességéhez képest csak lassan tudtak reagálni.

Hogy milyen válasz fog születni a digitális és információs forradalomra, az nagyban függött attól a gondolkodásmódtól, amely a szerzői jog addigra felépült rendszerét jellemezte. Amikor a WIPO Internet-szerződéseit 1996-ban elfogadták, a szerzői jog (*copyright, authors' rights*) már több évszázada létezett, jól kimunkált, tulajdoni jellegű, ám attól eltérő, a szerző személyének műhöz fűződő viszonyát a kontinentális jogrendszerekben hangsúlyozó és elismerő struktúrával rendelkezett. Ebben a rendszerben nemzetközi egyezmények és tagállami törvények már részletesen szabályozták az egyes vagyoni és személyhez fűződő jogokat, a vagyoni jogokat korlátozó, azokkal szemben kivételeket emelő szabályokat. Az internet világába módosításokkal, de ezt a létező struktúrát emelték át, a digitális, online környezethez igazítva. Új műtípusok jelentek meg, például a szoftver és az adatbázis, kitégült a többszörözés joga, de egyben annak rovására terjeszkedett a nyilvánosságához közvetítés joga, amely szintén jelentős dogmatikai változásokon ment keresztül az utóbbi két és fél évtizedben. Az internetes adatátvitel és a nyilvánosságához közvetítés jogának gyakorlása a többszörözés jogának újabb kivételét tette szükségessé, amelyet az európai jogalkotó az InfoSoc-irányelvben vezetett be.

Az internet olyan új közvetítők megjelenését is maga után vonta, akik üzleti modelljüket és az azt kiszolgáló technológiát a szerzői művek és szomszédos jogi teljesítmények nyilvánosságához juttatására építették. Ez a folyamat eltérő sajátosságokat mutat ahhoz az értékesítési lánchoz képest, amely a fizikai műpéldányok nyilvánosságához juttatására épült ki. Utóbbiban a többszörözés és terjesztés joga a domináns, míg az interneten a nyilvánosságához közvetítés és annak egyik fogalmi eleme, a lehívásra hozzáférhetővé tétel. Az új üzleti modellek gyakran azonban nélkülözték a jogszerű működés elengedhetetlen feltételét, a felhasználási engedélyt és a megfelelő díjfizetést. A közvetítők tábora mára jól körülhatárolható, szabályozott

környezetben működik. A hálózatukat és szolgáltatásaikat igénybe vevő felhasználók magatartásáért közvetett felelősséggel tarthatnak.

1. A kutatási feladat, a kutatás indokai és a kutatás célkitűzései

1.1. A disszertáció célja – Hogyan fejlődött a szerzői jog az internet térhódítását követően

A doktori értekezés célja, hogy feltárja azokat a gócpontokat a szerzői vagyoni jogok rendszerében, ahol a jogalkotónak be kellett avatkoznia annak érdekében, hogy a védelem lehető legmagasabb szintje biztosítva legyen. Az online tér szabadságának mítosza igen gyorsan szertefoszlott. A jogosultak, a szerzői műveket kereskedelmi, üzleti célból felhasználók és a közvetítő szolgáltatók mind igénylik a szabályozott, tiszta viszonyokat. Az online műfelhasználások két vagyoni jogra szűkíthetők, a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés jogára. A kettő átfedésbe is kerül azon felhasználások esetében, amikor a másolatokat nem többszörözik a végfelhasználó számítógépén, hanem a csak időleges, az átvitel által szükségessé tett másolatok készülnek a gép memóriájában. Ezek a felhasználások döntőek a streaming-alapú modellek esetében. A két vagyoni jog kiválasztását indokolja, hogy az online műfelhasználások a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogát gyakorolva jutnak el a végfelhasználókhoz. A felhasználás egyes pontjain pedig a műről legalább időleges másolatok minden esetben készülnek. A vagyoni jogi keretrendszer elemzésén túl indokolt és célszerű bemutatni, hogy a kreatív, védett tartalmak digitális, immateriális másolatai milyen úton jutnak el a végfelhasználókhoz, milyen közvetítők specializálódtak a fenti feladat ellátására és milyen jogszabályi környezetben tevékenykednek.

1.2. A többszörözés jogának vizsgálata a digitális és online térben

A többszörözés joga a szerzői jog legrégebbi vagyoni joga. A mű mindenfajta gazdasági hasznosításának első lépése az eredeti példányról készített másolat készítése. Ez igaz mind az analóg, mind a digitális műpéldányok tekintetében. A jogot elismerik a szerzői jogi tárgyú nemzetközi egyezmények, úgy mint a Berni Unió Egyezmény a szerzők, az 1961-es Római Egyezmény, az előadóművészek, hangfelvétel-előállítók és műsorsugárzó szervezetek tekintetében, a TRIPS-egyezmény, a WIPO Internet-szerződése és a Pekingi Szerződés is. A

digitális másolatokat a WIPO Internet-szerződesei vonják a többszörözési jog hatókörébe. A két összehasonlított rendszer, az Egyesült Államok Copyright-rendszere és az Európai Unió szerzői jogi rezsímje ugyancsak széles körben elismeri a többszörözés jogát a szerzők és más jogosultak tekintetében.

1.3. A nyilvánossághoz közvetítés jogának vizsgálata a digitális és online térben

A nyilvánossághoz közvetítés jogának jogpolitikai indoka abban keresendő, hogy a szerzők és más jogosultak számára biztosítani kell, hogy műveiket és más teljesítményeiket immateriális formában is kiaknázhassák, illetve másnak arra engedélyt adjanak. A technológia fejlődése e vagyoni jog fejlődésére is folyamatosan és azonnal hatott. A rádió, a televízió, az műholdas és kábeltelevíziós felhasználási módok hasonló logika mentén, ám eltérő módon szabályozták a művek távollévő nyilvánossághoz való eljuttatását. A WIPO Internet-szerződesei egységesítették a nyilvánossághoz közvetítés jogát, amelybe beemelték az internetes felhasználásokra létre nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tétel jogát. Ezt követte az Európai Unió is az InfoSoc-irányelvben. Az Egyesült Államok szerzői joga e vagyoni jog tekintetében jelentős eltéréseket mutat.

1.4. A korlátozások és kivételek rendszerének bemutatása, különös tekintettel az időleges többszörözési kivételre

Az internetes felhasználások a kivételek és korlátozások körét sem hagyták érintetlenül. A kutatás egyik legfontosabb része annak vizsgálata, hogy a két tárgyalt vagyoni jog hogyan „csúszik össze”, kerül egymással átfedésbe, illetve mennyiben szolgálja ki a többszörözés a nyilvánossághoz közvetítés gyakorlását. Vannak ugyanis olyan online felhasználások, mint például a streaming, amelyek nem igénylik az információ tartós, a végfelhasználó számítógépére való többszörözését, pusztán időleges másolatok jönnek létre. Ezen másolatok az időleges többszörözési kivétel InfoSoc-irányelvben nevesített szabályai körébe eshetnek, az 5. cikkben meghatározott konjunktív kritériumok teljesítése esetén. Az Európai Unióval párhuzamosan az

Egyesült Államokban is számos jogvitát generált az időleges másolatok problémaköre, amelyre az európaítól eltérő megoldás született.

1.5. A közvetítő szolgáltatók megítélése, különös tekintettel a másodlagos felelősségre

Az értekezés kitér a közvetítő szolgáltatók egyes típusainak bemutatására, az szolgáltatásaik jogsértésekért való felelősség alóli kimentésének lehetőségeire, a másodlagos felelősségi alakzatokra. Az internet működése nem értelmezhető a közvetítő szolgáltatók nélkül, akik az információ-áramlást segítik elő, összekötve az alkotókat a kereskedelmi felhasználókkal és a végfelhasználókkal. Nélkülük a disszertáció sem készülhetett volna el, hiszen azt a struktúrát hozták létre, üzemeltetik, amelyben a két tárgyalt vagyoni jog digitális, internetes aspektusai értelmezhetők.

2. Anyaggyűjtés és az alkalmazott módszerek

Az értekezés megírása során nagyban támaszkodtam a szerzői jogi tárgyú nemzetközi egyezményekre, valamint az Európai Unió szerzői jogi irányelveire. Ezek közül az 1886-os Berni Egyezmény az irodalmi és művészeti művek védelméről, az 1961-es Római Egyezmény az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről, a TRIPS-egyezmény és a WIPO Internet-szerződése és a Pekingi Egyezmény az audiovizuális alkotásokról a két tárgyalt vagyoni jog, valamint a korlátozások és kivételek tekintetében részletes elemzés tárgyai. Az Egyesült Államok szempontjából releváns többek között az 1976-os szerzői jogi törvény, a Digital Millennium Copyright Act és az Audio Home Recording Act. Az Európai Unió irányelvei közül feldolgoztam többek között a 93/83/EGK Műhold-irányelvet, a 96/9/EK Adatbázis-irányelvet, a 2009/24/EK Szoftver-irányelvet, a 2000/31/EK Elektronikus kereskedelemről szóló irányelvet, a 2001/29/EK InfoSoc-irányelvet, a 2004/48/EK Jogérvényesítési irányelvet, a 2006/115/EK Bérlet-irányelvet és a 2019/790 CDSM-irányelvet. A jogértelmezéshez és az állításaim alátámasztásához számos bírósági döntés felhasználtam az EUB, valamint az Egyesült Államok és más tagállami bíróságok gyakorlatából.

A szakirodalmi bázis magyar viszonylatban nem elhanyagolható mennyiségű, ugyanakkor sokkal szélesebb merítési lehetőséget biztosított az angol nyelvű szakirodalom. A feldolgozott külföldi szakirodalom olyan mértékadó jogtudósok tollából származik, mint Jane

C. Ginsburg, Paul Goldstein, Bernt P. Hugenholtz, Michel M. Walter, Tanya Aplin, Jessica Litman, Paul L. C. Torremans, Aaron Perzanowski, Jörg Reinbothe, Silke von Lewinski, Eleonora Rosati, Cathrine Seville. A magyarok között első sorban Boyhta György, Ficsor Mihály, Faludi Gábor, Gyertyánfy Péter Grad-Gyenge Anikó, Mezei Péter, Pogácsás Anett és Legeza Dénes munkáira támaszkodtam.

A kutatás két szerzői vagyoni jog, a többszörözés és a nyilvánossághoz közvetítés elemzésére fókuszál. A kiválasztott témakörök kölcsönösen összefüggő jelenségek és folyamatok, amelyek egymástól nem elválaszthatók. Ha közülük egyet is kiemelnék, elmulasztanám az egész problémakör beható megértését, amely egyben e kutatás legfőbb kérdése is.

Tekintettel az internet szupranacionális jellegére, az elemzést a releváns nemzetközi jogi normák vizsgálatával kezdem. Ezt követi az Egyesült Államok és az Európai Unió szerzői joga, majd a magyar szabályozás. Ahol indokolt, további államok szerzői jogához is nyúlok, így például citálok jogesetet Spanyolországból a többszörözés digitális megítélését taglaló fejezetben, valamint kitérek Anglia és Németország releváns szabályaira a jogsértésekért való másodlagos felelősség ismertetésénél. Az egyes jogi normaszövegek feldolgozásában a doktrinális elemzési módszerre támaszkodtam. Hutchinson szerint ez a módszer minden jogász számára az elsődleges eszköz a vizsgált joganyag beazonosítására, analizálására és szintetizálásra. E módszer alkalmazása során az érvek az egyes alapelvekből, jogforrásokból, bírósági döntésekből és mindezeket kommentáló jogtudósi véleményekből vannak levezetve.¹

Az Egyesült Államok és az Európai Unió szerzői jogi rezsimeit külön is vizsgálom. Ennek oka egyrészt az, hogy a két, nagyjából azonos méretű gazdasági egység az egyik legfontosabb előállítója és egyben piaca a szerzői műveknek és más teljesítményeknek. Másrészt az eltérő történelmi fejlődésüknek köszönhetően különböző módon szabályozzák a szerzői jogi kérdéseket. Vagyis a normák összehasonlítása és az azokból származó megfelelő konklúzió levonása indokolt. E feladat elvégzésére az összehasonlító módszer alkalmas eszköz.²

A módszertani választást van Hoecke azon érvelése is alátámasztja, amely szerint, ha egy nemzeteken átívelő jelenséget kívánunk elemezni, akkor a tagállami tételes jog ismerete nélkülözhetetlen.³ Az uniós jogharmonizáció során nehézséget okoz, hogy a különböző

---

¹ HUTCHINSON, Terry: Doctrinal research: Researching the jury. In: WATKINS, Dawn – BURTON, Mandy (szerk.): Research Methods in Law – Second Edition, Routledge, London and New York, 2018. p p. 13-14.

² SAMUEL, Geoffrey: Comparative law and its methodology. In: WATKINS, Dawn – BURTON, Mandy (szerk.): Research Methods in Law – Second Edition, Routledge, London and New York, 2018. p. 129.

³ VAN HOECKE, Mark: Methodology of Comparative Legal Research. Law and Method, 2015. p. 1.

tagállamok szerzői joguk történelmi fejlődéséből következően eltérően értelmeznek bizonyos kérdéseket.⁴ A komparatív módszer az EUB ítélezésében szükségszerű, hiszen a bírák különböző jogi kultúrákban nevelkednek, így a közösségi jogalkalmazás során tanácsos, ha a terítéken fekvő jogvita megítélése során a problémát az adott tagállam(ok) jogi környezetébe helyezik. A jogalkalmazó egy konkrét ügy megítélése során figyelembe vesz olyan szabályokat, megoldásokat, amelyek egy idegen jogrendszerből származnak.⁵

Az összehasonlítás egy olyan szellemi tevékenységet feltételez, amelynek során összehasonlításra kerül két különböző jog és szabályozási módszer. Az egymás mellé állított jelenségek, szabályozások összemérése csak akkor lehet sikeres, ha a funkciójuk megegyezik.⁶ Az összehasonlítás végén a vizsgált problémára összehasonlító reflektálásnak kell történnie, vagyis ki kell emelni a külföldi jog számunkra is releváns elemeit, majd azokból kritikai összehasonlítást követően a megfelelő konklúziót is le kell vonni, ha szükséges, újra értelmezve a saját jogrendszer hasonló normáját.⁷ A *funkcionalitásnak* kiemelkedő fontossága van, hiszen csak olyan jelenségeket lehet sikerrel összehasonlítani, amelyek azonos funkciót töltenek be.⁸ Úgy vélem, hogy a szerzői jog funkcióját tekintve az általam vizsgált földrajzi határokon belül (kisebb részben Észak-Amerika, jelentős részben Európa) minden államban funkcióját tekintve hozzávetőlegesen azonos szerepet tölt be, így kétségtől eltekintve alkalmas az összehasonlító módszer használatára.

Ha a szerep hasonló is, a szabályozandó viszonyrendszer megközelítése merőben eltér. A legfőbb különbség az Egyesült Államok és az kontinentális szerzői jog megoldásai között abban ragadható meg, hogy amíg az Egyesült Államok jogrendszere egyszerre védelmezi az alkotókat, mellette pedig kiemelten támogatja a „*tudományok és hasznos művészetek kreatív továbbfejlesztését*”, addig a „*szerzői jogi*” rendszerekben a „*kreatív alkotótevékenység eredményeként létrehozott művek, valamint az azokat megalkotó személyek*” részesülnek kizárólagos – vagyoni és személyhez fűződő jogok – védelemben. A két jogrendszerben eltér a személyhez fűződő jogok védelme, amely a kontinentális jogrendszerekben erőteljesebben érvényesül, miközben az Egyesült Államokban a hangsúly sokkal inkább a kizárólagos vagyoni

---

⁴ SEVILLE, Cathrine: EU Intellectual Property Law and Policy – Second Edition. Edward Elgar, Cheltenham UK – Northampton, MA, USA, 2016. p. 23.

⁵ BÓKA János: Az összehasonlító módszer az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában. In: HOMOKI-NAGY Mária (szerk.): Acta Universitatis Szegediensis: Acta juridica et politica, Tom. 77. Fasc. 1-45/2014. Ünnepi Kötet Dr. Bodnár László egyetemi tanár 70. születésnapjára, Szeged, 2014. p. 57.

⁶ VERES Orsolya: Bevezetés az összehasonlító jogba. Kondrad Zweigert és Hein Kötz megközelítésében, azonos című munkájuk alapján. In: Jogelméleti szemle, 4. sz. 2005. (http://jesz.ajk.elte.hu/veres24.html#_ftn1 Letöltés ideje: 2018. január 20.).

⁷ Uo.

⁸ Uo. Vö. VAN HOECKE, 2015. p. 9-10.

jogosultságokon van. Különbözik továbbá a kapcsolódó jogi jogosultak megítélése. Lényeges a terminológiai eltérés is a nyilvánossághoz közvetítés és a nyilvános előadás között,⁹ másként szabályozzák a szerzői jogok forgalomképességét.¹⁰ A korlátozások és kivételek terén a legnagyobb különbséget a fair use-teszt jelenti.¹¹

A vagyoni jogok dogmatikai alapjainak leírása során kronológiai sorrendben haladok, követve az egyes nemzetközi egyezmények és uniós normák sorrendjét. Ez egyben tükrözi azt a történetiséget is, amely a két elemzett vagyoni jog fejlődését, a technológiai kihívások egymásutánosságát jelenti. Elkerülhetetlennek tartom ugyanis, hogy megértsem, milyen lépések vezettek ahhoz a jogszabályi környezethez, amely napjaink szerzői jogát kialakította.¹²

A jog társadalmi keretrendszerben való működésének vizsgálata különösen jelentős a szerzői jog esetében, hiszen jól érzékelhetők az egyes társadalmi, gazdasági, technológiai érintkezési felületek.¹³ Ezért az egyes tételes jogi szabályokat a „*law-in-context*” módszer szerint igyekeztem beleilleszteni abba a társadalmi-gazdasági feltételrendszerbe, amely a szerzői jogot kihívás elé állította.¹⁴ Nevezetesen a digitális műpéldányok nyilvánossághoz juttatására létrejött jogszerű és jogellenes üzleti modellek bemutatásával, azok bírói megítélésével, különös tekintettel az egyes felelősségi alakzatokra. A vagyoni jogok dogmatikai vizsgálata nem jelentheti a kutatás végét, ezért szükség van a releváns joggyakorlat és a tágabb gazdasági-társadalmi összefüggések feltárására is.

3. Az értekezés tartalmi áttekintése

Az értekezés az alábbi főbb egységekre tagozódik:

- I. *Bevezetés – A szerzői jog és a technológiai kihívások jogi, társadalmi kontextusa: a szerzői jog létrejötte, elméleti alapjai, valamint a társadalmi, technológiai fejlődéshez való viszonya, különös tekintettel két forradalmi találmányra, a nyomdagépre és az internetre.*
- II. *A többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogok szabályozása a nemzetközi szerzői jogi tárgyú egyezményekben, szerződésekben, illetve az Európai*

---

⁹ MEZEI Péter: Bevezetés az összehasonlító szerzői jogba. In: LEGEZA Dénes (szerk.): Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2017. p. 311.

¹⁰ Uo. p. 315.

¹¹ Uo. p. 317-318.

¹² VAN HOECKE, 2015. p. 18.

¹³ COWNIE, Fiona – BRADNEY, Anthony: Socio-legal studies – A challenge to the doctrinal approach. In: WATKINS, Dawn – BURTON, Mandy (szerk.): Research Methods in Law – Second Edition, Routledge, London and New York, 2018. p. 40.

¹⁴ Uo. p. 30.

Unió szerzői jogában: A többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés jogának nemzetközi, amerikai, európai és magyar szabályainak elemzése, különös tekintettel a digitális többszörözés kérdéseire.

- III. *Korlátozások és kivételek rendszere a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés tekintetében:* A többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés jogokat érintő korlátozások és kivételek rendszere, különös tekintettel az időleges többszörözési kivételre.
- IV. *Felelősség a szerzői jogok online megsértéséért:* az egyes közvetítő szolgáltatók típusainak, jogsértésekért való felelősségüknek vizsgálata, kitérve a konkrét intézkedésekre, mint például az értesítési és eltávolítási eljárás, illetve a weboldalak elérhetetlenné tétele.
- V. *Összegzés.*

II. Tézisek

1. A többszörözés joga a digitális térben

A digitalizáció és az internet elválasztotta egymástól a fizikai és a digitális műpéldányok piacát. A szerzői művek nyilvánossághoz juttatása ketté vált. A rögzített, majd többszörözött fizikai műpéldányt a terjesztés jogát gyakorolva eladhatták, bérbe vagy haszonkölcsönbe adhatták. A fizikai léttel nem bíró műpéldányok ezzel szemben nem kerültek a végfelhasználó tulajdonába, azt sem bérbe, sem haszonkölcsönbe nem lehetett venni. Ehelyett a felhasználás a mű érzékelhetővé tételére irányul, akár a felhasználás helyszínén (nyilvános előadás), akár a távollévő nyilvánosság részére (nyilvánossághoz közvetítés).¹⁵

Ahogy a művek érzékelhetővé tételét szabályozó vagyoni jogok, úgy a többszörözés jogának koncepciója is az idők során tágulni kezdett. A másolás és a másolat fogalma úgy tágult, ahogy a XX. században egymás után jelentek meg a műpéldányok többszörözését lehetővé tevő technikai vívmányok, mint például a gramofon, a magnó és magnókazetta, a videómagnó és videokazetta, a fényképezőgép, a fénymásoló, a CD és a DVD. A múlt század többszörözési technikáinak és adathordozóinak megjelenése és elterjedése ugyanakkor a művekhez és a bennük fellelhető információkhoz való hozzájutást nem érintette, legalábbis nem

---

¹⁵ WESTKAMP, Guido: Transient copying and public communications: The creeping evolution of use and access rights in European copyright law. *Georg Washington International Law Review*, Vol. 36. No. 5, 2004. p. 1069.

közvetlenül. A fizikai műpéldányok a terjesztés jogszerű gyakorlásával kikerültek a jogosult hatalma alól, azokkal a felhasználók, mint tulajdonukba kerülő ingó vagyontárggyal szabadon rendelkezettek, és a műélvezet útjába sem gördült sem időben, sem térben semmiféle akadály.¹⁶

Az online világban ez gyökeresen eltérően működik. Az internetes szolgáltatások esetében automatikusan kerül sor az információ kiválasztására, módosítására és reprodukálására. A szolgáltatásokat igénybevevő felhasználók a számítógépek és a világháló működtetése során milliányi olyan műveletet hajtanak végre, amelyek potenciálisan védett szerzői művek többszörözését vonják maguk után, legalább időlegesen a RAM-memóriában, vagy tartósan a merevlemezen. Ezek a felhasználások azonban nem eredményezik a művek fizikai reprodukálását, mivel az alkotások a virtuális térben, digitálisan jönnek létre, részben vagy egészben, de mindenképpen *immateriális* formában.¹⁷ Igaz ugyanakkor, hogy amennyiben a merevlemezen történik a rögzítés, akkor fizikai adathordozóra készül a másolat, tartós jelleggel. Az egyik legfőbb gondot az ideiglenes, adatátvitel által megkövetelt többszörözések okozzák.

Úgy tűnik tehát, hogy a szerzői jog legősibb részjogosultsága, a többszörözés joga átfedésbe került a nyilvánossághoz közvetítéshez képest a digitális térben, azon felhasználások tekintetében, amelyek utóbb említett vagyoni jog által vannak érintve. A műélvezet és egyáltalán az információhoz hozzáférést segítő technikai eszközök működése ugyanis feltételezi, hogy az adatokat, amelyek védett szerzői műveket tartalmazhatnak, legalább időlegesen többszörözzük a számítógép memóriájában.¹⁸

A szerzői művek ilyen volumenű többszörözése már azt a mértéket is messze meghaladta, amelyet a XX. század reprodukálást lehetővé tevő technikai vívmányai megengedtek. A jelenségre a jogosulti lobbis értelemszerűen igyekezett választ adni a hagyományos, évszázadok alatt kialakult strukturákra támaszkodva, kiterjesztve a többszörözés jogát, hogy ezáltal kontrollálni tudják az online műfelhasználásokat.

A művek interneten történő továbbítása, illetve annak engedélyezése vitán felül a szerzőt kell, hogy illesse. Ugyanakkor az elektronikus hálózatokon való átvitel, továbbítás (*transmission*), az adatokhoz való hozzáférés érdekében feltételezi a többszörözési cselekmény

---

¹⁶ SPOOR, Jaap H.: The Copyright Approach to Copying on the Internet: (Over)Stretching the Reproduction Right? In: HUGENHOLTZ, P. Bernt: The Future of Copyright in a Digital Environment. Kluwer Law International, The Hague, London, Boston, 1996. p. 76.

¹⁷ SPOOR, 1996. p. 67. Vö. YU, Peter K.: The copy in copyright. In: LAI, Jessica C. – DOMINICÉ, Antoinette Maget: Intellectual Property and Access to Im/material Goods, Edward Elgar, Cheltenham, 2016. p. 88-89.

¹⁸ PIHLAJARINNE, Taina: Should We Bury the Concept of Reproduction – Towards Principle-Based Assessment in Copyright Law? International Review of Industrial Property and Copyright Law 48(7) November 2017, p. 959.

megvalósítását. Vagyis a nyilvánossághoz közvetítésben fel kellene, hogy oldódjon a többszörözés joga. Más szóval az adat átviteléhez, sőt a tartalom használatával együtt járó időleges és tartós többszörözési cselekményeknek kívül kellene esni a többszörözési jog hatókörén.¹⁹

A többszörözés jogának hagyományos felfogás szerinti fenntartására egy olyan környezetben kerül sor, amelyben a műélvezet, a műpéldányokhoz való hozzájutás egyre kevésbé követi a hagyományos értékesítési lánc szabályait. A felhasználók egyre több tartalomhoz jutnak hozzá online, miközben egyre kevesebb DVD-t, CD-t vásárolnak. Vagyis a hagyományos, fizikai műpéldányok piaca rovására terjeszkednek a különböző internetes tartalomszolgáltatások. A streaming alapú technológiák térhódítása pedig éppen azon műpéldányok piacán erősödik, amelyek esetében a jogosultak a legelszántabban kívánták az utóbbi két évtizedben védeni a hagyományos jogi és gazdasági pozícióikat.

A digitális művek tekintetében fenntartott többszörözési jog, kiegészítve a műélvezetet akadályozó hatásos műszaki intézkedésekkel, illetve az elterjedt szerződéses gyakorlattal, és a szintén védett, immateriális felhasználást védő vagyoni jogokkal, a jogosultaknak erőfölényt biztosít az online és digitális felhasználások felett, kontrollálva és korlátozva a művekhez való hozzáférést, a használatot és a rendelkezést a műpéldányok sorsa felett. Ilyesfajta túlszabályozottság a fizikai műpéldányok esetében nem lehetséges, mivel ott széles körben érvényesülnek az évszázadok alatt kimunkált korlátozások és kivételek.

A többszörözés joga tehát a technológiai haladással párhuzamosan, attól időben némiképpen lemaradva tágult, amely megjelenik a vizsgált nemzetközi egyezményekben és uniós jogszabályokban. A vagyoni jog fennmaradásában, sőt megerősödésében a digitalizáció sem hozott paradigmaváltást, hiszen a WIPO Internet-szerződésai egyértelműen kimondják, hogy a digitális másolatok is a Berni Uniós Egyezmény által meghatározott többszörözési jog hatókörébe esnek.

2. A nyilvánossághoz közvetítés uralkodóvá válása az internetes felhasználások esetében

A szerzői művek és más teljesítmények nyilvánossághoz juttatása egy jól körülhatárolható vagyoni jog, a *nyilvánossághoz közvetítés* gyakorlásával történik, amely a többszörözés jogával ellentétben a művek immateriális hasznosítására épít. Ide tartoznak

---

¹⁹ HUGENHOLTZ, 1996. p. 102.

mindazon felhasználási cselekmények, amelyek a művek nem anyagi formában való eljuttatását célozzák a közönség számára (nyilvános előadás, nyilvánossághoz közvetítés).

A valamely technológiai eszközzel végzett kommunikációs felhasználások azt követően váltak a művek és más teljesítmények gazdasági kiaknázásának domináns fajtájává, hogy feltalálták a rádiót, majd a televíziót, a műholdas műsorszórást és az internetet. Előtte is lehetőség volt a művek immateriális kiaknázására a nyilvános előadás révén. Már az első találmány is mérföldkövet jelentett, lehetővé téve, hogy a művek élvezete kilépjen a színházak, koncert termek befogadóképességében szűk világából. A műveket otthon is élvezhette a közönség. Vagyis a művek gazdasági kiaknázásának spektruma jelentősen kiszélesedett.²⁰

A technológiai bővülés a nyilvánossághoz közvetítés jogát is kitágította. A sugárzás megjelenése nemcsak bővítette a meglévő vagyoni jogok ezek körét, hanem „akkumulálódott” azokhoz. Mivel pedig minden egyes nyilvánossághoz közvetítési cselekmény védett, még akkor is, ha egy összetettebb értékesítési lánc része, egy adott mű gazdasági kiaknázása egy időben több vagyoni jog gyakorlásával is lehetséges, amelyekre ugyanakkor elvben külön-külön kell engedélyt kérni. Ennek indoka, hogy a mű teljeskörű gazdasági hasznosítása csak akkor lehetséges, ha maga a közvetítési cselekmény felett a jogosultak kizárólagos kontrollt gyakorolnak.²¹

Az internet megjelenése időszerűvé tette, hogy az addig fragmentált immateriális felhasználási módokat és azokra épült vagyoni jogokat (sugárzás, vezetékes továbbközvetítés) úgy vonják egy széles körben meghatározott nyilvánossághoz közvetítési jog hatókörébe, hogy az lefedje egyúttal a korábbiaktól is eltérő internetes felhasználásokat. Az eltérés a leginkább a kommunikáció jellegében ragadható meg. Amíg a korábbi, távollévő közönséget célzó felhasználási formák egyirányú kommunikációt tettek csak lehetővé, addig az internet kétirányú, a végpontban lévő végfelhasználó maga is befolyásolhatja mű felhasználásának helyét és idejét. Ezt a jellemvonást egy új jog, a nyilvánossághoz közvetítésbe illesztett nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tétel elfogadásával ismerte el a nemzetközi jogalkotó a WIPO Internet-szerződéseiben. Ezt vette át aztán az InfoSoc-irányelv nyilvánossághoz közvetítési fogalma is, kiegészítve azzal, hogy az online műfelhasználások a nyilvánossághoz közvetítés és nem a terjesztés jogának hatálya alá tartoznak, így, mint szolgáltatások, nem vonatkozhat rájuk a jogkimerülés intézménye sem.

---

²⁰ GONDOL Daniella – NAGY Balázs – TIMÁR Adrienn: 6. A szerző jogai. In: LEGEZA Dénes (szerk.): Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2017. p. 116.

²¹ PILA, Justine – TORREMANS, Paul L. C.: European Intellectual Property Law. Oxford University Press, Oxford, 2016, 2016. p. 311.

3. A többszörözés jogának részleges háttérbe szorulása – Az időleges többszörözési kivétel

A többszörözés jogának digitális környezetre való változatlan alkalmazása egy paradoxont teremtett. Ha a szerzői jog gyökeréből indulunk ki, a szerzőnek valóban jogában kell, hogy álljon minden olyan felhasználás ellenőrzése, amely a mű gazdasági kiaknázására vezet, vagy a személyéhez fűződő érdekét sérti. E jog gyakorlása az internetes műfelhasználások esetében átfedésbe került a nyilvánossághoz közvetítéssel. Ez persze nem jelenti azt, hogy a többszörözés jogának ne lenne létjogosultsága a merevlemezre készített tartós másolatok esetében, viszont az internetes böngészés során a memóriában vagy a képernyőn készített időleges másolatok elég indokot szolgáltatnak arra, hogy a jogalkotó kivételt létesítsen rájuk nézve, mert a többszörözés csak egy technológiai eljárás szerves része.²²

A RAM másolatok problémája nem csak az online felhasználások esetében releváns. Fennáll az olyan digitális műfelhasználások esetében is, mint a szoftver. Kétségtelen, hogy egy számítógépi programalkotás fizikai hordozóról való feltelepítése vagy éppen egy weboldalról való letöltése majd telepítése többszörözési cselekmény. Csakhogy a program futtatása is keletkeztet másolatokat, méghozzá a RAM memóriában. Ezek funkcionális másolatok, amelyeknek egyetlen célja, hogy a program segítségével a számítógép rendeltetésszerűen működhessen. A műélvezet tehát itt legfeljebb csak közvetett lehet, mert a használat nem arra irányul, hanem egy technológia működtetésére. Ennek végén a másolat megsemmisül, törlődik. A RAM memóriából kinyerni és megőrizni sokkal többet kíván, mint egyszerű felhasználói ismeretek.²³ Ez akkor is igaz, ha a használat során a képernyőn vizuálisan is megjelennek a szoftver bizonyos elemei. A memóriában ráadásul nem is az egész mű kerül többszörözésre, hanem csak bizonyos részei, amelyekre az adott pillanatban szükség van.²⁴

E ponton a szerzői jog valóban túlterjeszkedik eredeti célján, amely egyrészt a szellemi alkotómunka ösztönzése, másrészt a művek és más teljesítmények a közönséghez juttatása. Egy mű rendeltetésszerű, magáncélú használatához nem kell a szerző engedélye, mert nem irányul közvetlenül valamely szerzői vagyonyjog gyakorlására vagy sérelmére. A különbség ugyanakkor szignifikáns. Egy könyv elolvasása, egy zene meghallgatása nem igényli a mű többszörözését vagy újból és újból nyilvánossághoz közvetítését. A digitális felhasználás azonban igen, ezt pedig a fennálló rezsim el is ismeri a szerzők javára. A védelem e nem

---

²² PILA – TORREMANS, 2016. p. 304.

²³ LITMAN, Jessica: Digital Copyright. Prometheus Books, Amherst, New York, 2001. p. 27.

²⁴ PERZANOWSKI, Aaron: Fixing Ram Copies. Northwestern University Law Review, Vol. 104, No. 3, p. 1096.

kívánatos kiterjesztésének hátrányait a jogalkotó is érzékelte, ezért az Európai Unió szerzői jogában kivételeket állapított meg az időleges többszörözés tekintetében, hogy az ne akadályozhassa a jogszerű felhasználásokat.²⁵

4. A közvetítő szolgáltatók jogi helyzete – Felelősség az online jogsértésekért

Az már az 1990-es években látszott, hogy a jogosultak, de az online világ egyéb szereplői is „*igénylik a jogilag kiszámítható viszonyokat, a jogbiztonságot.*”²⁶ E szereplők több rétegre bonthatók. A tartalomipar képviselői – szerzők és szomszédos jogi jogosultak – igénylik, hogy az online térben fennmaradjanak a hagyományos piaci viszonyok. Mellettük létezik a felhasználók – keresleti oldal – milliárdos tábora, akikhez a művek egy olyan hálózaton keresztül jutnak el, amelyre sok esetben a jogosultaknak nincs, vagy csekély a befolyása. Az online szolgáltatók körét további két részre érdemes bontani. Az egyik a jogszerűen működő, a kiszámítható jogi környezetet igénylő hozzáférés- és tartalom-szolgáltatók csoportja. A másik az online világ illegális zónájában elhelyezkedve elégíti ki valós és létező végfelhasználói igényeket.

Az online térben átalakult a jogsértésekkel szemben rendelkezésre álló eszköztár is. Az Elker-irányelv, az InfoSoc-irányelv, a Jogérvényesítési-irányelv és a CDSM-irányelv számos, a fent megismert részletek szerinti rendelkezést tartalmaz azon szolgáltatók tekintetében, akik tevékenységükkel elősegítik a szerzői művek online felhasználását. A hozzáférés-szolgáltatók szerepe számos jogvitát eredményezett világszerte, amelyek köréből elsősorban az EUB elé került eseteket vettem figyelembe. A fejlődés ívéből kitűnik, hogy a tartalmak online felhasználásáért való felelősség megállapításának egyik, ha nem legfontosabb sarokköve a jogsértésről való tudomás, amely egy szubjektív elemet csempészett az egyébként objektív, kimentést nem tűrő felelősségi rendszerbe az abszolút szerkezetű szerzői jogok megsértéséért.

Az utóbbi évtizedek jogalkotási törekvései a közvetítő szolgáltatók helyzetét is igyekeztek rendezni. Ez a folyamat a mai napig tart az Európai Unióban, ahol a Digitális Egységes Piac-stratégia megvalósítása fontos további lépéseket hozott a szolgáltatók jogsértésekért való felelősségét illetően. Az eddigi vívmányok között lehet számon tartani az egyes speciális közvetítő szolgáltatók pontos definiálását és a harmadik személyek által a

---

²⁵ VON LEWINSKI, Silke – M WALTER, Michel: Information Society Directive. In: M WALTER, Michel – VON LEWINSKI, Silke (szerk.): European Copyright Law – A Commentary. Oxford University Press, Oxford, 2013. p. 968.

²⁶ SZINGER András – TÓTH Péter Benjamin: Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz. Novissima Kiadó, Budapest, 2004. p. 204.

szolgáltatásaik felhasználásával elkövetett jogsértésekért való felelősségi formák és mentesülési esetkörök kialakítását. Utóbbi körben igen fontos, hogy a felelősség kimentését a jogsértésről való tudomásszerzéshez és az azonnali cselekvéshez kötik.

5. Összegzés

A szerzői jogi jogviszonyokban minden esetben szükséges a megfelelő egyensúly fenntartása a jogosultak, kereskedelmi felhasználók, végfelhasználók és közvetítő szolgáltatók között. A technológiai haladás folyamatosan kihívás elé állítja a szerzői jogi rezsimet, a jogalkotót és jogosultakat. Válaszként nemzetközi és uniós szinten igyekeztek olyan technológia-semleges megoldásokat választani, amelyek a jövőben feltalálható technológiákkal is képesek lehetnek megbirkózni. Ennek eredményeként említendő a többszörözés jogának digitális térben való fenntartása, megfelelő kivétellel, amelyet az InfoSoc-irányelv biztosít, valamint a széles körben meghatározott, nyilvánossághoz közvetítési jog megalkotása az Internet-szerződésekben, amely magába foglalja a kifejezetten az internetre szabott lehívásra hozzáférhetővé tételt is. A többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés joga átfedésbe kerül egymással az olyan online műfelhasználások esetében, amikor a művet úgy közvetítik nyilvánossághoz, hogy a műről vagy más teljesítményről nem készül tartós másolat. Ezeknél a felhasználási formáknál az alkotásba befektetett munka ellentételezése nem a többszörözéshez és a terjesztéshez, hanem a nyilvánossághoz közvetítéshez kapcsolódik. A többszörözés jogának háttérbe szorulása a nyilvánossághoz közvetítéshez képest tovább azért is indokolt, mert az online térben történő másolási cselekmények követése lehetetlen. A nyilvánossághoz közvetítés jogát viszont a felhasználás kiindulópontjában könnyen ellenőrizni lehet.

A nyilvánossághoz közvetítésre létre jött jogszerű és jogellenes üzleti modellekkel szembeni fellépés is új eszközöket kívánt, amelyből a legfontosabbak az értesítési és eltávolítási eljárás, valamint a weboldalak elérhetetlenné tétele, illetve a tartalomszűrés. Ezen intézkedések azonban sérelmesek lehetnek az alapjogi egyensúlyra, ezért szükség volt a felelősség megfelelő korlátozására.

A disszertáció az online műfelhasználások által érintett két szerzői vagyoni joggal és az online jogérvényesítés egyes aspektaival foglalkozott, miközben igyekezett számba venni mindazon érveket, amelyek a széleskörű szerzői jogi oltalom mellett és ellen szólnak, egyúttal feltárni azokat az okokat, amelyek miatt a jogalkotó a digitális és online műfelhasználások körére az analóg világ szerzői jogi megoldásait jónak látta alkalmazni.

Kétségtelen, hogy a magas szintű szerzői jogi védelem alap feltétele egy jól működő, demokratikus társadalomnak, hiszen alkotásra ösztönzi a szerzőket. A vizsgált problémakörnek ugyanakkor vannak más, üzleti, piaci, technikai vonatkozásai is. Ezeket a disszertáció csak részben veszi tekintetbe, az viszont kiviláglik, hogy a művek és más teljesítmények feletti jogosulti kontroll jogi értelemben nem gyengült az internet térhódítását követően sem. Sőt, napjainkra a digitális disszemináció jogosulti kontrolljának köszönhetően inkább erősödött. Fontos további kérdések várnak tisztázásra a szerzői jog eredeti, originális szerepe és a technológiai fejlődés kapcsolata tekintetében, a végfelhasználók jogait illetően, a közvetítő szolgáltatók, valamint a mesterséges intelligencia vonatkozásában, de a CDSM-irányelv és az Európai Unió digitális egységes piac-stratégiája is kijelöli a kutatás lehetséges további irányait.

III. Az értekezés témájában megjelent publikációk jegyzéke

1. „Hozzáférés megtagadva” – a weboldalak blokkolása, mint a jogérvényesítés lehetséges eszköze I. rész, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 11. (121.) évfolyam 2. szám, 2016. 23-51. o.
2. „Hozzáférés megtagadva” – a weboldalak blokkolása, mint a jogérvényesítés lehetséges eszköze II. rész, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 11. (121.) évfolyam 3. szám, 2016. 71-99. o.
3. A „10 dolláros projekt” – Kriptoalutával fizetni a szórakoztató szoftverek digitális áruházában. In: Badó Attila-Csikós Tímea: *Pénzügyi kultúra és pénzügyi tudatosság*, Pro Talentis Universitatis Alapítvány, Szeged, 2016. 102-112. o.
4. Mc Fadden kontra Sony Music – Újabb epizód a digitális jogérvényesítés európai bírósági gyakorlatában, *Jogesetek Magyarázata*, 2017/3. 63-71. o.
5. Copyright Questions in Computer Games and the New Models of Distribution, *Jogelméleti Szemle*, 2017/2. 65-72. o. (Elektronikus változat elérhető: http://jesz.ajk.elte.hu/2017_2.pdf).
6. Az időleges többszörözési kivétel az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatában – I. rész, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 14. (124.) évfolyam 5. szám, 2019. 79-97. o.
7. Az időleges többszörözési kivétel az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatában – II. rész, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 14. (124.) évfolyam 6. szám, 2019. 42-58. o.
8. Enforcement of Copyrights over the Internet. A Review of the Recent ECJ Case Law, *Journal of Internet Law Review*, Vol. 21, No. 4, October 2017. (Mezei Péterrel közösen.)
9. Új üzleti modellek az audiovizuális művek nyilvánosságához közvetítésében – I. rész, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, Áprilisi szám (közlésre befogadva).
10. Új üzleti modellek az audiovizuális művek nyilvánosságához közvetítésében – II. rész, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, Júniusi szám (közlésre befogadva).